

Žijte ve své zahradě
ONLINE KURZ

5 druhů zeleniny, kterou vypěstuje každý

Ferdinand Leffler, Natálie Pokorná

Pěstování vlastní zeleniny a bylinek k zahradám odjakživa patřilo, dnes se ale záhony posouvají blíž k hlavním obytným částem, kde jsou na očích a po ruce. Díky tomu se produkční zahrádky zmenšují a zefektivňují. Domácí políčka za humny nahrazují elegantní vyvýšené záhony, které jsou regulérním zahradním prvkem a ozdobou zahrady.

Využívejte záhony téměř celý rok

Zatímco některé druhy zeleniny a bylinek budete mít na záhonu od dubna až do časného podzimu, jiné možná sklídíte už v květnu nebo červnu. Co pak s prázdným prostorem? Vysejte a vysad'te na místo sklizených plodin novou zeleninu. Ředkvičky a koriandr může v létě vystřídat rukola, hlávkový salát třeba mrkev, kedlubny nahradí keříčkové fazole. Kombinací je nepočítaně a můžete s nimi experimentovat.

Na omezeném prostoru se samozřejmě pěstuje jinak. Ideální jsou smíšené kultury – chytře nakombinovaná zelenina a bylinky, které si nekonkurují, neubírají si živiny a třeba se i chrání před škůdci.

Pro zeleninu a bylinky obecně vybíráme slunné a teplé stanoviště. Sluníčko pomáhá plodům dozrát a silice bylinek víc voní. Jsou výjimky, kterým se bude dařit i v polostínu. Ze zeleniny je to třeba špenát, salát, hrášek, kedluben, brokolice nebo červená řepa. Bylinky jako bazalka nebo koriandr si pak užijí i omezené dávky světla a díky tomu se jim bude dařit i v květináči doma na okně. Bylinkám nemusíme vymezit místo jen v záhonech, skvěle doplňují trvalkové výsadby a poslouží jako půdopokryvné rostliny.

Bylinky nejsou jediné, kdo si vystačí s truhlíkem nebo květináčem.

Pěstovat v nich můžeme i rajčata, okurky, papriky, lilky, fazole, mrkve, dýně nebo brambory. Pak je ale třeba přizpůsobit rozměry pěstební nádoby velikosti rostliny.

Postarejte se o půdu, ona se postará o vás

Základem úspěšného pěstování je příprava půdy. Říká se, postarej se o půdu a ona se postará o tebe. U zeleniny to platí dvojnásobně. Protože ta nejšťavnatější rajčátka, nejpestřejší čili papričky a nejvoňavější bazalka mohou vyrůst jen ze země, o kterou je s láskou postaráno.

Péče o půdu přitom není žádná věda. My nedáme dopustit na jednoduchou trojkombinaci – kompost, zrytí a vápnění.

Kompost je nenahraditelný. Půdu obohacuje o dusík a jiné důležité prvky, zároveň zlepšuje její strukturu. Kvalitní kompost si zvládnete udělat jednoduše doma z rostlinných zbytků z kuchyně a zahrady. Počítejte ale s tím, že bude záhon potřeba čas od času vyplít, protože domácí kompost bývá plný semen. Alternativou je koupený pytlovaný kompost, kde tyhle starosti odpadají, a proto je skvělou volbou hlavně do skleníků. Živiny do půdy můžete dodat také hnojem, který má pověst nejlepšího hnojiva pro zeleninu. Zvláště plodová a košťálová zelenina ho ocení. Pokud nemáte přístup k uleželému hnoji, opět jde koupit granulovaný.

Rytím půdu provzdušníme a prokypříme, rostliny v ní pak rychleji a hlouběji zakoření. Záhony zryjte ideálně na podzim. Pokud jste to nestihli, i jarním zrytím záhonům prospějete. Pak vás čeká ještě povrchové rytí během sezóny, kterým se mimo jiné snižuje odpar vody.

Zelenina patří k plodinám nejnáročnějším na vodu a minerální látky, zvláště ta plodová a košťálová. Zeleninové záhony proto jednou za tři roky obohat'te vápenitým dolomitem. Jde o bílý prášek, který koupíte v zahradnictví nebo hobbymarketu. Záhon jím pocukrujete a počkáte si, až první déšť odvede svou práci a vápník spláchne do půdy. Vápnění provádějte až po přidání kompostu a zrytí záhonu.

↑ Ideální pro hnojení záhonů je čerstvý koňský hnůj – čisté koblíhy bez slámy, v té by totiž mohly být herbicidy. Kravský hnůj použijte spíš uleželý, není tak agresivní a lépe se s ním pracuje. Hnůj přidávejte do záhonu jen na podzim, aby se přes zimu uležel, jinak by byl pro mladé rostlinky příliš silný. Přidáváme zhruba 10litrový kýbl hnoje na 1 m².

← Ideální doba na kypření je pár hodin po zálivce nebo dešti. Samozřejmě není potřeba kypřit po každé zálivce, ale když nekypříte vůbec, vznikne na povrchu půdy škraloup, který brání vsakování vody při zalévání.

Předpěstování zeleniny

Sadbu zeleniny si můžete na jaře koupit, stejně tak si řadu druhů zeleniny zvládnete předpěstovat sami. Nemusíte kvůli tomu kupovat speciální sadbovače nebo výsevní misky. Jsou sice užitečné a rostliny v nich obvykle dobře rostou, ale vystačíte si i s nevyužitými květináči nebo kelímky od másla a jogurtů. Záleží jen na vás, jak moc to na okně chcete mít hezké. Co se ale vyplatí koupit, je výsevní substrát. Je jemnější a lehčí než klasický zahradnický substrát a obsahuje méně živin, kterých sazeničky stejně tolik nepotřebují.

Obecně platí, že drobná semínka sypeme na zeminu a pak je jen lehce pocukrujeme asi 0,5 cm substrátu. Držte se pravidla „tvrdá postýlka, měkká peřinka“. To znamená, spodní vrstvu substrátu umačkejte a vrchní přídávejte zlehka. Větším semínkům naopak vyhloubíme prstem důlek a lehce je přihrneme.

Většina semínek nepotřebuje ke klíčení světlo, dokud se nerozvinou první lístky. Ze začátku je proto můžete mít i na chodbě, v komoře nebo koupelně bez okna. Potřebují ale vlhkost. Bez té nevzejdou. Ideální je občasná jemná zálivka nebo rosení rozprašovačem několikrát za den. V hobbymarketech se prodávají sadbovače s víkem, které udržují vlhké mikroklima. Podobně můžete výsadbovou nádobu překrýt sklíčkem nebo igelitovým pytlíkem.

Výsev a výsadba na venkovní záhon

Čas venkovních záhonů obvykle přichází v polovině dubna, kdy můžeme začít vysévat a vysazovat zeleninu a bylinky, které nejsou náchylné na chlad. S teplomilnými rostlinami počkáme až na polovinu května „po zmrzlých“. Jak u výsevu, tak u výsadby dodržujte uvedené spony (rozestupy mezi rostlinami). Jen tak dáte zelenině a bylinkám prostor vyrůst, jak potřebují.

Držte se také doporučení ohledně hloubky výsadby. Třeba rajčata, papriky a lilky vysazujte hluboko, aby si vytvořily silný kořenový systém. Pórky potřebují vysadit ještě hlouběji a několikrát za sezónu přihnout, abyste dostali dlouhý a krásně vybělený stonek. Naopak celer byste neměli v hlíně „utopit“ a mělo by mu koukat srdíčko.

A close-up photograph of a variety of fresh vegetables arranged on a dark wooden surface. The assortment includes several bright orange carrots, some with green tops still attached. There are also red beets with their leafy greens, and several small, round, yellowish potatoes with some dark spots. The vegetables are piled together, creating a rich, textured scene. The lighting is natural, highlighting the colors and textures of the produce.

Nenáročná zelenina pro jarní a letní záhon

Rozhodli jsme se s vámi podělit o rady k pěstování 5 druhů nenáročné jarní zeleniny, které najdete spolu s další zeleninou, bylinkami a ovocem ve Studovně online kurzu Jedlá zahrada. Naše studenty v něm učíme, jak zapojit jedlé rostliny do okrasné zahrady a přinášíme osvědčené postupy na jejich pěstování. V kurzu najdete také přes 30 tematických kombinací oblíbené zeleniny a bylinek, které pro vás připravila profesionální zahradnice tak, aby v žádném období v roce záhony nezely prázdnotou.

Salát

výsev II–IV / VII

sklizeň V–VI / IX–X

zálivka střední

Salát je jednou z nejstarších pěstovaných plodin na světě, a není divu. Je chutný, zdravý, není náročný na teplo a má krátkou vegetační dobu: od zasetí do sklizně uplynou přibližně dva měsíce. Z široké nabídky odrůd si vybere každý – hlávkové saláty, listové saláty k trhání, ledový salát, římský salát... Saláty sejeme od jara do podzimu a můžeme je sázet tam, kde máme zrovna místo. Hodí se do záhonů k rajčatům, paprikám, mezi brokolice, kedlubny, kapustu a podobně.

VÝSEV

Saláty můžeme předpěstovat nebo vysévat přímo. Pro první předpěstování sazenic vyséváme koncem února do sadbovačů asi 0,5 cm hluboko. Vezmeme několik semínek, lehce vtlačíme do hlíny, jemně přihrneme zeminu, přimáčkeme a zalijeme. Dáme na světlé, nepřiliš teplé místo (15–20 stupňů). Do skleníku přesazujeme v březnu, až má salát pár pravých listů. Na záhonky sázíme začátkem dubna, když je chladno, tak i později. Pokud sejeme přímo do země, můžeme vysévat od března do skleníku a začátkem dubna na záhony. Většinu odrůd sázíme asi 20–25 cm od sebe, ledový salát sázíme s rozstupem 30 cm, protože je větší. Důležité je sazeničky nebo semínka nezasadit příliš hluboko.

PÉČE

Saláty nemají zvláštní požadavky na půdu. Pokud je chladno a máme strach z ranních mrazíků, můžeme salát chránit před chladem pomocí netkané textilie.

ZÁLIVKA

Zaléváme pravidelně a raději vydatně v delších časových intervalech, aby hlávky nepodhnívaly.

HNOJENÍ

Pro lepší úrodu můžeme salát hnojit, pozor ale na příliš velké množství dusičnanů, které se mohou hromadit v listech. Oblíbené je hnojení kopřivovou jíchou, vyvrálým kompostem nebo komerčními hnojivy určenými přímo pro listovou zeleninu.

NAŠE OBLÍBENÉ ODRŮDY

Hlávkové saláty Cassini, Lento, Král máje, ledový salát Kamelot, listové saláty Dubagold, Dubared a Barevná směs odrůd.

S KÝM SE SALÁT V ZÁHONU NESNESE

Brambor, cibule, česnek, petržel, ředkev

Cuketa

výsev III–V

výsadba V

sklizeň VII–X

zálivka vydatná

Cuketa je rostlina keřovitého růstu se žlutými květy a zelenými plody podobajícími se okurkám. Na rozdíl od okurek se ale cukety konzumují většinou tepelně upravené. Pro svoji nenáročnost a velké výnosy patří cuketa mezi stálíce českých zahrad. Existuje několik odrůd lišících se barvami, nejrozšířenější je zelená varianta.

VÝSEV

V případě předpěstování vyséváme do větších květináčů po jednom až dvou semenech. Semeno zamáčkne prstem, přihrneme půdou a zalijeme. Můžeme také vysévat přímo na záhonky začátkem května – do připravených jamek dáme po jednom až dvou semenech. Později, až semena vyklíčí, ponecháme jen jednu rostlinu. Jednotlivé rostliny sázíme 80–100 cm od sebe.

PÉČE

Jde o nenáročnou rostlinu, které se daří během letních měsíců, potřebuje totiž hodně tepla a sluníčka. Ocení také prostor a hlubokou propustnou půdu. Cuketám se dobře daří i na vyvýšených záhonech.

ZÁLIVKA

Cukety zaléváme vydatně a méně často. Vodu lijeme přímo ke kořenům a vyhýbáme se kropení listů.

HNOJENÍ

Vášim cuketám se bude nejlépe dařit přímo na nerozloženém kompostu. Pokud kompost na zahradě nemáte, přidejte velké množství kompostu do záhonu, do kterého budete cukety sázet.

NAŠE OBLÍBENÉ ODRŮDY

Diamant F1, Nefertiti, Goldená

S KÝM SE CUKETA V ZÁHONU NESNESE

Brambor, rajče, ředkev

Červená řepa

výsev IV–VI

sklizeň VIII–X

zálivka střední

Červená řepa je nenáročná kořenová zelenina. Jednotlivé kultivary se liší chutí i odstínem. Je velmi zdravá, má vysokou nutriční hodnotou a nízký obsah kalorií. Bohatá je na minerály, ale i na vitaminy B, C, provitamin A a kyselinu listovou. Konzumuje se syrová v podobě salátu nebo šťávy, dá se tepelně upravovat i konzervovat. Jedlé jsou kromě bulv i mladé listy, které si můžeme přidat do salátu nebo je tepelně upravit jako špenát.

VÝSEV

Vyséváme ji od dubna do května do řádků vzdálených 20 cm. Z hustých červených výsevů můžeme vypěstovat menší bulvičky vhodné pro konzervaci v celku. Semínka řepy jsou poměrně velká a sejí se snadno. Pokud se chceme vyhnout jednocení, sejeme je rovnou v doporučeném rozestupu 4–5 cm.

PÉČE

Řepu je třeba čas od času okopat. Pokud jsme seli hustěji, protrháme malé bulvičky, aby měly ostatní dost prostoru na růst. Jinou zvláštní péči řepa nepotřebuje.

ZÁLIVKA

Zaléváme především na začátku růstu, než řepa zapustí kořen do hloubky, odkud si pak bere vláhu. Ocení i zálivku během horkého a suchého počasí, po zbytek času si poradí sama.

HNOJENÍ

Pokud jsme záhon na jaře dobře připravili, nemusíme řepu během vegetace přihnojovat. Je to plodina druhé až třetí trati.

NAŠE OBLÍBENÉ ODRŮDY

Boro F1, Boldor F1, Alexis, Anello, Bull's Blood, BIO Cylindra

S KÝM SE ŘEPA V ZÁHONU NESNESE

Brambor, mrkev, pór, rajče, špenát

Fazol

výsev V–VI

sklizeň VII–X

zálivka střední

Fazol je na českých a slovenských zahradách často opomíjený ve prospěch hrášku. Je to škoda, protože zelené fazolky i suchá zrna jsou zdravou součástí jídelníčku se širokým využitím. Fazol je teplomilná rostlina, kterou můžete pěstovat ve formě pnoucí nebo keříčkové. U keříčkových fazolů jíme celý lusk. Fazolky je potřeba sklízet včas, aby byly křehké a jemné. Jejich pěstování není náročné. Odrůd keříčkových fazolů je celá řada, liší se hlavně barvami lusků, které mohou být žluté, zelené i fialové. Jsou ale odrůdy, které pěstujeme čistě na suchá zrna. Takové lusky sklízíme až v době, kdy rostlina začíná žloutnout a lusky zasychají. Lusky těchto odrůd jsou mnohem větší.

VÝSEV

Fazol vyséváme přímo na záhonky až v půlce května, aby nám malé rostlinky nenastydly. Keříčkové fazoly vyséváme do hnízd po více semenech 30 cm od sebe a mezi řádky necháme 40 cm. Uděláme jamku, do které dáme 3–4 semena. Nesejeme příliš hluboko, stačí hloubka 3–4 cm. Pnoucí fazoly sejeme k opoře 10 cm od sebe po jednom semeni asi 5 cm hluboko.

PÉČE

Pnoucí fazoly se pěstují na opoře. Může to být plot, síť, lanko, tyč nebo vyrobená konstrukce. Stanoviště pro oba druhy by mělo být teplé, může být i polostinné. Odrůdy pnoucích fazolů, u kterých sklízíme mladé lusky, otrháváme průběžně, aby se podpořilo kvetení a tvorba dalších lusků.

ZÁLIVKA

Zpočátku je potřeba zalévat více, aby semena dobře vyklíčila. Jinak nejsou fazoly náročné na zalévání.

HNOJENÍ

Fazoly potřebují dostatek živin. Přilepšit jim můžeme kompostem nebo kombinovaným hnojivem.

NAŠE OBLÍBENÉ ODRŮDY

Pnoucí fazol Emergo, Monte Bello, Borlotto Di Vigevano, Scarlet, keříčkový fazol Sonesta, Purple Teepee, Fleuret, Purple Queen

S KÝM SE FAZOL V ZÁHONU NESNESE

Cibule, hrách, mrkev, pór

Cibule

výsev II–IV

výsadba III–IV

sklizeň VI–VIII

zálivka vydatná

Bez cibule se neobejde žádná domácnost. Tato snad nejčastěji pěstovaná zelenina patří do čeledi amarylkovitých a objevovat můžeme velké množství jejích odrůd i barev. Na pěstování není nikterak náročná, vyžaduje pouze vhodné světlé, teplé stanoviště, ideálně se středně těžkou hlinitopísčitou půdou, které však není vystaveno přímému celodennímu slunci.

VÝSEV

Cibule se obvykle pěstuje ze sazečky, tedy z malých cibulek, které vysazujeme na přelomu března a dubna do řádků, jež jsou od sebe vzdáleny přibližně 30 cm. Mezi cibulkami dodržujeme vzdálenost přibližně 8–10 cm. Sazečku následně trochu přihrneme zeminou, ale jedna třetina cibulky by měla zůstat nad zemí. Pokud si však chceme vypěstovat méně známe odrůdy, které jako sazečku neseženeme, musíme si cibuli doslova vyplatit ze semen. Ta vyséváme v první polovině března přímo na záhon do hloubky 2–4 cm, do řádků ve vzdálenosti 25 cm od sebe. Po vzejití cibuli vyjednotíme (protrháme) tak, aby mezi sebou měly jednotlivé rostliny prostor přibližně 8–10 cm. Cibuli můžeme pěstovat jak na samostatném záhonu, tak ji můžeme sázet mezi řádky mrkve či mezi jahody, kde pak slouží jako odpuzovač škůdců.

PÉČE

Cibule nevyžaduje žádnou náročnou péči, důležitá je pouze zálivka. Sklízet ji můžeme průběžně po celou dobu růstu dle naší potřeby, na uskladnění ji však vytrháváme až ve chvíli, kdy má z části zasychající nať, která leží na zemi (pozor musíme dát na to, abychom ji neskliželi po dešti, vždy ideálně volíme slunné počasí). Po vytržení můžeme nechat cibuli ležet několik dní na záhonu, poté ji ještě dosušíme na roštech nebo zavěšenou, aby nám při skladování nezplesnivěla.

ZÁLIVKA

Největší nároky na zálivku má cibule po výsevu/výsadbě, vzrostlé rostliny pak zaléváme nejpozději do poloviny července. Pozor si musíme dát na přemokření. A stejně tak není vhodné zalévat cibuli navečer – pokud nestihne oschnout, hrozí rozvoj plísně cibulové (ta se projevuje žloutnutím listů a hnědými skvrnami).

HNOJENÍ

Cibule nesnáší hnojení chlévským hnojem ani hnojivy obsahujícími chlór. Ideální je přihnojování sirnatými hnojivy.

NAŠE OBLÍBENÉ ODRŮDY

Entita, Red Toga, Všetana

S KÝM SE CIBULE V ZÁHONU NESNESE

Brambory, brokolice, červená řepa, hrách, květák, ředkev, ředkvička, špenát zelí

Ferdinand Leffler, Natálie Pokorná
5 druhů zeleniny, kterou vypěstuje každý

Publikace vychází z dříve publikovaných článků
a online kurzu Jedlá zahrada.

© FLERA s.r.o., 2023